

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 3

DOM
2023-03-30
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
T 3315-21
T 3331-
21

PARTER

Kärande

1. Harry Staiger, 19581222
Gartenstrasse 23
DE-74177 Bad Friedrichshall
Tyskland

2. Christian Gitschner, 19500404
Dürrwiesenweg 6
St Euerfeld
DE-97337 Dettelbach
Tyskland

Ombud för 1 och 2: Advokaterna Hanna Adlén och Clarissa Fröberg
Walthon Advokater AB
Box 5137
102 43 Stockholm

Svarande

Svenska Handelsbanken AB, 502007-7862
102 43 Stockholm

Ombud: Advokaterna Torgny Wetterberg och Tomas Pleiner
A1 Advokater Kommanditbolag
Riddargatan 13 A
114 51 Stockholm

DOMSLUT

1. Käromålen ogillas.
2. Harry Staiger ska ersätta Svenska Handelsbanken AB för dess rättegångskostnader hänförliga till mål T 3315-22 med 826 878 kr, varav 681 140 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagens datum till dess betalning sker.

Dok.Id 2662874

Postadress
Box 8307
104 20 Stockholm

Besöksadress
Scheelegatan 7

Telefon
08-561 652 70

E-post:
stockholms.tingsratt.avdelning3@dom.se
www.stockholmstingsratt.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

3. Christian Gitschner ska ersätta Svenska Handelsbanken AB för dess rättegångskostnader hänförliga till mål T 3331-22 med 826 878 kr, varav 681 140 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagens datum till dess betalning sker.
4. Sekretessbestämmelsen i 36 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska även fortsättningsvis vara tillämplig på uppgifterna i aktbil. 49 i T 3315-21 och T 3331-21, samt aktbil. 156 s. 16 och 17 i T 3315-21 och aktbil. 158 s. 16 och 17 i T 3331-21, som vid förhandlingen lagts fram bakom stängda dörrar, samt på de uppgifter som Malin Skans lämnat under förhör bakom stängda dörrar

Innehåll

BAKGRUND	4
YRKANDEN M.M.	4
GRUNDER	5
Harry Staiger och Christian Gitschner	5
Handelsbanken.....	7
UTVECKLING AV TALAN	8
Harry Staiger och Christian Gitschner	8
<i>Investfinans och Anders Brännström</i>	8
<i>Handelsbankens inledande kundkännedomskontroll</i>	9
<i>Handelsbankens fortsatta kundkännedom och övervakning</i>	11
<i>Avvikelse- och transaktionsövervakning</i>	13
<i>Investfinans marknadsföring och aktuella överföringar</i>	13
Handelsbanken.....	14
<i>Investfinans och Anders Brännström</i>	14
<i>Handelsbankens kundkännedomskontroll</i>	14
<i>Avvikelse- och transaktionsövervakning</i>	17
<i>Investfinans marknadsföring och aktuella överföringar</i>	19
UTREDNING	19
SKÄL	20
Prövningsordning.....	20
Har Handelsbanken förfarit vårdslöst?.....	20
<i>Inledning</i>	20
<i>Rättsliga utgångspunkter</i>	21
<i>Inledande kundkännedomskontroll och riskprofil</i>	21
<i>Övervakning och uppföljning av kundkännedomsuppgifter</i>	25
Något ytterligare om ersättning för ren förmögenhetsskada	29
Rättegångskostnader	30

BAKGRUND

I juni 2018 köpte Anders Brännström bolaget Dreamfield AB och bytte namn på det till Investfinans i Stockholm AB ("Investfinans"). Bolaget marknadsförde under åren 2018 och 2019 investeringsmöjligheter i bland annat Tyskland. Harry Staiger och Christian Gitschner överförde via sina tyska banker de yrkade beloppen till Investfinans konto, som tillhandahölls av Svenska Handelsbanken AB ("Handelsbanken"). Den 22 december 2020 dömdes tre personer för grovt näringspenningtvättsbrott och/eller bokföringsbrott i anledning av deras dispositioner i Investfinans (en av dem frikändes av hovrätten). Harry Staiger och Christian Gitschner var målsägande i brottmålet. Deras skadeståndyrkanden ogillades dock. Tingsrättens dom överklagades inte av dem.

YRKANDEN M.M.

Harry Staiger har yrkat att Handelsbanken ska åläggas att till honom betala 50 000 euro eller motsvarande belopp i svenska kronor jämte ränta på beloppet enligt 2 § andra stycket och 6 § räntelagen från den 6 mars 2019, eller i andra hand enligt 4 och 6 §§ räntelagen från den 9 januari 2021, till dess betalning sker.

Christian Gitschner har yrkat att Handelsbanken ska åläggas att till honom betala 100 000 euro eller motsvarande belopp i svenska kronor jämte ränta på beloppet enligt 2 § andra stycket och 6 § räntelagen från den 15 februari 2019, eller i andra hand enligt 4 och 6 §§ räntelagen från den 9 januari 2021, till dess betalning sker.

Handelsbanken har bestritt Harry Staigers och Christian Gitschners yrkanden. Inga belopp har vitsordats som skäliga i och för sig. Ränta enligt 4 och 6 §§ räntelagen från den 9 januari 2021 har vitsordats som skäligt i och för sig.

Parterna har yrkat ersättning för sina respektive rättegångskostnader.

GRUNDER**Harry Staiger och Christian Gitschner**

Handelsbanken har genom vårdslöshet orsakat Harry Staiger respektive Christian Gitschner ersättningsgill förmögenhetsskada.

Handelsbanken har förmedlat deras respektive betalning (den 6 mars 2019 respektive den 15 februari 2019) genom att ta emot pengar, som de fört över från sitt respektive konto i annan bank, och kreditera Investfinans konto i Handelsbanken motsvarande belopp. Handelsbanken har därefter överfört pengar från Investfinans konto vidare till tredjeman.

Handelsbanken har inte före, under och efter de aktuella transaktionerna uppfyllt sin övervakningsskyldighet. Handelsbanken har under samma period inte heller inhämtat eller upprätthållit erforderlig kundkänedom om Investfinans och dess företrädare. Handelsbanken följde därmed inte lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt, Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2017:11) eller sina egna styrdokument avseende åtgärder mot penningtvätt.

Handelsbanken har i strid mot nämnda bestämmelser underlåtit att uppmärksamma avvikelser och misstänkta aktiviteter och transaktioner. Handelsbanken har även underlåtit att vidta skärpta åtgärder för kundkänedom, inhämta ytterligare information om Investfinans affärsverksamhet eller ekonomiska situation, inhämta uppgifter om varifrån Investfinans ekonomiska medel kom samt rapportera aktiviteterna och frysa Investfinans konto innan de i målet aktuella transaktionerna ägde rum.

Dessa åtgärder borde ha vidtagits med hänsyn till förändringar av ställföreträdare för Investfinans, avvikande transaktionsvolym, avvikande transaktionsbelopp och till det faktum att ankommande medel lämnat Investfinans konto för utlandet i princip samma dag som medlen krediterats kontot.

Genom att Handelsbanken ändå utförde betalningsförmedlingsuppdragen har banken varit vårdslös.

I första hand görs det gällande att det fanns ett avtalsförhållande eller i vart fall ett avtalsliknande förhållande mellan parterna samt att reglerna för kontraktuellt skadestånd därför ska tillämpas. Handelsbanken var ansluten till det gemensamma eurobetalningsområdet (SEPA) och hade därmed accepterat att agera som betalningsförmedlare mellan kärandena och Investfinans. Handelsbanken erhöll ett erbjudande om och accepterade att förmedla ett betalningsuppdrag åt dem. Att Harry Staiger och Christian Gitschner har avtal med sin respektive tyska bank utesluter inte att de även har avtal med Handelsbanken.

I andra hand har Handelsbanken haft en utomkontraktuell lojalitetsplikt och ett fristående culpaansvar.

För kärandena utgjorde det faktum att Investfinans konto tillhandahölls av Handelsbanken en absolut förutsättning för investeringen. De hade befogad anledning att utgå ifrån att Handelsbanken följde gällande lagstiftning.

För att det avsedda ändamålet med penningtvättslagstiftningen ska uppnås krävs det att insättare har rätt till ersättning av banker för den ekonomiska förlust insättaren lider om banken åsidosätter sina skyldigheter enligt nämnda regelverk.

Skadorna uppgår till yrkade belopp och är definitiva.

Att kärandena tidigare, på annan grund, har riktat samma krav mot andra personer hindrar inte att deras yrkanden mot Handelsbanken bifalls.

Om Handelsbanken hade vidtagit tillräckliga åtgärder hade de överförda beloppen aldrig krediterats Investfinans konto. Kärandena kan därför inte anses ha varit medvållande till sin skada.

Handelsbanken

Handelsbanken har inte agerat vårdslöst. Handelsbanken har följt penningtvättslagen, Finansinspektionens föreskrifter och sina egna styrdokument. Handelsbanken har vidtagit korrekta åtgärder för kundkännedom. Banken har inte varit skyldig att vidta de åtgärder som kärandena påstår.

Även om Handelsbanken skulle ha brutit mot penningtvättslagstiftningen kan det inte föranleda skadeståndsskyldighet jämt emot kärandena.

Handelsbanken utförde på ett korrekt sätt de uppdrag som erhöles av två tyska banker. Detta gav inte upphov till något avtal eller någon avtalsliknande relation mellan Handelsbanken och kärandena. Skadestånd kan därför inte utgå på kontraktsrättslig grund.

Handelsbanken omfattades inte av någon utomkontraktuell lojalitetsplikt eller något fristående culpaansvar.

Den påstådda skadan har orsakats utan Handelsbankens inblandning.

Kärandena har riktat samma skadeståndskrav mot de tilltalade i brottmålet. Dessa ogil-lades och domen har i dessa delar vunnit laga kraft. Kärandena accepterade utgången och valde att inte överklaga. Handelsbanken kan under de förhållandena inte ha ett subsidiärt skadeståndsansvar eftersom banken då saknar regressrätt. Då det rör sig om samma skada saknar det betydelse om det rör sig om olika parter och grunder.

Under alla förhållanden har kärandena varit medvållande till sin skada genom att de investerat i Investfinans trots de risker erbjudanden av det aktuella slaget är förenade med och utan att kontrollera riktigheten av Investfinans marknadsföring, avseende bl.a. tillstånd från Finansinspektionen och insättningsgaranti. Ett eventuellt skadestånds-ansvar ska därför jämkas till noll kronor.

UTVECKLING AV TALAN**Harry Staiger och Christian Gitschner***Investfinans och Anders Brännström*

Under 2015 övertog banktjänstemannen och privatrådgivaren Max Schmekel, som då var nyanställd på Handelsbankens Salem-kontor, kundansvaret för Anders Brännström. Max Schmekel kom direkt att få anledning till många kontakter med Anders Brännström, då denne under 2015 hade ekonomiska svårigheter efter en skilsmässa, vilket bl.a. innebar att han inte kunde betala amorteringar och räntor på sitt bolån. Lånet fanns i Handelsbanken. Med anledning av Anders Brännströms ekonomiska svårigheter kom Mahmut Altinok den 19 juli 2018 att bli hälftenägare till Anders Brännströms fastighet.

Anders Brännström tog under våren 2018 kontakt med Salem-kontoret för att öppna ett bankkonto i Investfinans namn. Han introducerade Investfinans verksamhet för Max Schmekel. Han uppgav muntligen bl.a. att han ägde bolaget och utgjorde dess styrelse samt att bolaget skulle bedriva verksamhet genom byggprojekt i Turkiet och Tyskland. Detta var också vad bolaget kommunicerade utåt om sin affärsidé.

Det har för Handelsbanken stått klart att Investfinans verksamhet inte till någon del skulle finansieras av Anders Brännström trots att verksamheten var nystartad. Finansieringen skulle enligt Anders Brännström ske genom privatinvesteringar från utlandet, bl.a. från Tyskland.

Utöver Investfinans har Anders Brännström engagerat sig i flertalet andra verksamheter, däribland Anders Brännström Bygg och Konsult i Stockholm AB, IT-blixten handelsbolag, RFK Fastighetskonsult, CentruX Bygg AB och Investfinans i Sverige AB.

Av Investfinans bolagsordning framgick att bolagets registrerade verksamhet var att investera i och bygga fastigheter och hotell, samt därmed förenlig verksamhet. Bolagets tidigare verksamhet var produktion och efterbearbetning av informationsfilm, reklamfilm, produktfilm och video samt därmed förenlig verksamhet.

Investfinans var registrerat i svensk standard för näringsgrensindelning under kod 68203, vilket innebär ”uthyrning och förvaltning av egna lokaler eller arrenderande, andra lokaler” och omfattar ”uthyrning och drift av egna eller hyrda kontors- och affärslokaler, lagerlokaler o.d., mark, utvecklande av byggprojekt för egen drift”.

Investfinans inkom inte med några obligatoriska årsredovisningar under perioden fram till dess att bolaget försattes i konkurs den 24 april 2020. De uppgifter som Anders Brännström lämnade inom ramen för kundkännedomskontrollen avseende Investfinans avvek kraftigt, när det gäller såväl omsättning som omfattning, från de verksamheter som Anders Brännström tidigare hade bedrivit och varit engagerad i. De faktiska insättningar och utbetalningar i Investfinans och dess faktiska verksamhet avvek än mer från Anders Brännströms tidigare erfarenheter.

Anders Brännström hade samtliga sina bolagsaffärer hos Handelsbanken. Detta innebär att banken, utan vidare efterforskning, haft god kännedom om Anders Brännströms tidigare bolagsengagemang. Handelsbanken har således haft kännedom om att Anders Brännströms tidigare verksamheter kraftigt avvek från Investfinans verksamhet, även avseende omsättning.

Handelsbankens inledande kundkännedomskontroll

I samband med att Investfinans introducerades för Handelsbanken genomförde Max Schmekel en kundkännedomskontroll. Den innefattande dokumentation av verksamhetens förväntade omsättning, förväntade utlandsbetalningar samt uppgifter om i vilka

länder verksamheten skulle bedrivas. Dokumentationen baserades enbart på muntliga uppgifter från Anders Brännström. Handelsbanken begärde inte något skriftligt underlag, i form av kontrakt eller avtal med leverantörer eller kunder, trots att det är vanligt att så sker. Förväntade ut- och ingående utlandsbetalningar skulle uppgå till 25 miljoner kronor vardera. Den information som Max Schmekel begärde in var inte tillräcklig då den inte kontrollerades.

Ändringen av Investfinans verksamhet borde ha föranlett Handelsbanken att vidta en grundlig kontroll av bolagets planerade verksamhet. Anders Brännström hade uppenbarligen inte tillräcklig erfarenhet och kunskap och Handelsbanken har varken efterfrågat uppgifter om eller kontrollerat några andra personer involverade i Investfinans verksamhet. När Anders Brännström introducerade Investfinans för Handelsbanken, presenterade förväntade transaktionsbelopp och uppgav att verksamheten skulle bedrivas internationellt borde svaranden inom ramen för kundkännedomskontrollen ha säkerställt att samtliga involverade parter i Investfinans hade såväl erfarenhet av som kunskap i att bedriva den uppgivna verksamheten.

Även mot bakgrund av Anders Brännströms ekonomiska problem har det ålegat Handelsbanken att vidta en omfattande kundkännedomskontroll inte bara avseende Anders Brännström utan även avseende andra personer involverade i Investfinans verksamhet.

Handelsbanken har inte efterfrågat eller kontrollerat vari Investfinans finansiering skulle bestå eller hur den skulle administreras eller om den förutsatte myndighets tillstånd.

Handelsbankens fortsatta kundkännedom och övervakning

Handelsbanken gjorde inte några uppföljande kundkännedomskontroller avseende Investfinans, dess verksamhet eller kontoaktiviteter, trots händelser som borde ha föranlett detta. Inte heller gjordes någon bedömning av om det fanns skälig grund att misstänka penningtvätt.

Den 16 november 2018 justerades listan över länder till och från vilka utlandsbetalningar kunde förväntas på så sätt att Investfinans lade till Schweiz och Turkiet. Samtidigt ändrades uppgiften om regelbundna insättningar till 10 miljoner kronor och 0 stycken per år. Den 21 januari 2019 passerade antalet transaktioner 100 stycken. Den 29 januari passerade summan av inkomna betalningar från utlandet 25 miljoner kronor. Före Christian Gitschners betalning uppgick summan av de inkomna utlandsbetalningarna till cirka 45 miljoner kronor och antalet transaktioner uppgick till 203 stycken. Då hade de av Investfinans i kundkännedomskontrollen uppgivna beloppen nästan dubblats på 16 dagar. Innan Harry Staigers betalning uppgick summan av de inkomna utlandsbetalningarna till 73 miljoner kronor och antalet transaktioner till 316 stycken. Först den 7 mars 2019 ändrade Investfinans angivna belopp i Handelsbankens kundkännedomsinformation. Insättningar har även skett från Spanien, Italien, Norge, Österrike, Finland och Slovenien. Handelsbanken borde ha uppmärksammat angivna avvikelser och med anledning av dessa genomfört en mer omfattande kundkännedomskontroll. Så skedde inte.

Handelsbanken har vidare arrangerat så att fullmakter utställts för Investfinans räkning samt skapat BankID för andra personer än Anders Brännström, utan att kontrollera vilka dessa fullmaktshavare var. Handelsbanken träffade inte heller dessa andra personer. BankID-handlingarna lämnades ut till Anders Brännström och således inte till fullmaktshavarna personligen.

Anders Brännström, som sedan den 20 juni 2018 hade utgjort styrelsen i Investfinans, avgick den 9 augusti 2018 som styrelseledamot. Därefter tillträdde Magnus Kasholm som styrelseledamot och han utgjorde styrelsen till och med den 26 april 2019. I bolagsstämmoprotokoll av den 9 augusti 2018 respektive den 30 oktober 2018 angavs Magnus Kasholm vara ägare av Investfinans. Anders Brännström invaldes den 30 oktober 2018 som styrelsesuppleant. Vidare har flertalet ställföreträdarändringar skett hos Bolagsverket under kort tid. Varje förändring borde ha föranlett Handelsbanken att genomföra ytterligare kundkännedomskontroll av verklig huvudman. Handelsbanken har inte vid något tillfälle efter juni 2018 efterfrågat uppgifter om eller kontrollerat vilka som var ställföreträdare för Investfinans.

Under december 2018 mottog Handelsbanken en reklamation från en tysk bank. Ytterligare tre reklamationer mottogs i februari och mars 2019. Efter den första reklamationen tog Handelsbanken kontakt med Anders Brännström som uppgav att Investfinans hade en dialog med kunden och att frågan var löst. Handelsbanken vidtog ingen ytterligare åtgärd och återkopplade inte heller till den tyska banken eller dennas kund. Så skedde endast efter den sista reklamationen då Handelsbanken frågade reklamerande bank om det rörde sig om ett bedrägeri. Handelsbanken borde ha agerat redan efter den första reklamationen.

Finansinspektionen mottog i januari 2019 anmälningar avseende Investfinans verksamhet. Finansinspektionen inledde ingen egen utredning men den österrikiska motsvarigheten till Finansinspektionen, Financial Market Authority, varnade i februari 2019 allmänheten för Investfinans. Finansinspektionen beslutade den 25 februari 2019 att publicera varningen på Finansinspektionens hemsida. Handelsbanken borde ha haft rutiner för att erhålla kännedom om Finansinspektionens publiceringar och därigenom redan i februari 2019 kunnat vidta åtgärder mot Investfinans.

Avvikelse- och transaktionsövervakning

Handelsbanken har uppgett att transaktionsövervakning sker på årsbasis, att larm genereras månadsvis, samt att något larm inte genererades avseende Investfinans då transaktionerna inte träffade något scenario. Handelsbanken har vidare sagt att avvikelsovervakningen endast larmar vid stora avvikelser. Övervakningen sker enligt Handelsbanken i efterhand och inga transaktioner stoppas. Att inte ha ett övervakningssystem i realtid för att tillgodose lagens krav om att inte genomföra misstänkta transaktioner utgör en brist.

Investfinans marknadsföring och aktuella överföringar

Investfinans marknadsförde investeringsmöjligheter med innebörden att ett visst kapitalbelopp skulle investeras under en viss bestämd tid mot en attraktiv fast avkastning i form av ränta. Enligt erbjudandet skulle avkastningen utbetalas löpande under investeringens löptid, varefter det investerade kapitalbeloppet skulle återbetalas i sin helhet.

Investfinans marknadsförde sig bland annat genom sin hemsida, där investeringsmöjligheter erbjöds bland annat på tyska. Företrädare för Investfinans kontaktade även potentiella investerare via telefonsamtal och mejl. I bilagor till upprättade kapitals investeringsavtal uppgavs att den avtalade investeringen skulle överföras till Investfinans bankkonto i Handelsbanken och att Investfinans fanns på Riksgäldens förteckning över företag anslutna till svensk insättningsgaranti. Handelsbankens varumärke framgick av Investfinans marknadsförings- och avtalsdokument. Det uppgivna samarbetet förstärkte kärändenas och övriga investerares tilltro till Investfinans på grund av Handelsbankens renommé och ställning.

Av investeringserbjudandet framgick vidare att bolaget skulle ha haft Finansinspektionens tillstånd att erbjuda finansiella tjänster samt att bolagets bakgrund inom investering och kapitalförvaltning skulle ha sträckt sig tillbaka till 2006. Samtliga dessa omständigheter fick kärandena att hysa tillit Investfinans. Uppgiften om att Investfinans samarbetade med Handelsbanken var av särskild och avgörande betydelse för investeringens genomförande. Kärandena ingick kapitalinvesteringsavtal med Investfinans och erlade senare de avtalade beloppen. Uppgifterna i bolagets marknadsföring visade sig vara falska. Kärandena hade vilseletts av dessa.

Handelsbanken

Investfinans och Anders Brännström

Anders Brännström har varit kund hos Handelsbanken sedan 1988 och har i över tio års tid varit s.k. helkund och haft alla sina bankärenden där. Anders Brännström har också haft sina bolagsaffärer hos Handelsbanken. Investfinans blev kund i banken i februari 2011.

Handelsbankens kundkännedomskontroll

Den 3 juli 2018 flyttades Investfinans bankkonto till Salem-kontoret och Anders Brännström beskrev då den verksamhet som Investfinans skulle bedriva, vilket registrerades i bankens uppgifter om kundkännedom. Affärsverksamheten uppfattades som seriös och trovärdig.

Den 6 juli 2018 öppnade Investfinans ett EUR-konto hos banken, vilket är det i målet aktuella kontot. Samma dag vidtog Handelsbanken åtgärder för kundkännedom och uppdaterade registrerade kundkännedomsuppgifter. Identitetskontroller gjordes. Anders Brännström registrerades som verklig huvudman och kontaktperson. Även kontaktuppgifter registrerades. Dessa uppgifter har inte ändrats. Bolaget registrerades som direktägt. Anders Brännström uppgav att han uppskattade att bolaget skulle ha

ankommande respektive avgående utlandsbetalningar om 25 miljoner kronor per år. Antalet transaktioner skulle uppgå till 100 stycken om året och ankommande inhemska betalningar förväntades uppgå till 750 000 kronor. Kontantinsättningar eller kontantuttag skulle inte förekomma.

Ankommande utlandsbetalningar uppgavs avse investeringar samt försäljning av varor, tjänster och tillgångar. Avgående utlandsbetalningar uppgavs avse löner, inköp av varor och tjänster samt investeringar. Insättningar uppgavs avse försäljning av varor, tjänster och tillgångar, samt investeringar. Betalningarna uppgavs komma från och skickas till Tyskland. I kundkännedomsuppgifterna registrerades också att bolaget ”[k]ommer jobba mot investerare och byggtreprenörer, främst i Tyskland, där bolaget vinner upphandlingar kring projekt och sedan projektleder ihop bygget.” Det var naturligt att bolaget ändrade sin verksamhet då det köptes av en lagerbolagsförsäljare. Det uppgavs att ankommande och avgående utlandsbetalningar var hänförliga till att ”[b]olaget vinner upphandlingar om byggprojekt, främst i Tyskland, där de sedan tar in investerare samt byggtreprenörer för utförandet av byggnationerna”.

Under hösten 2018 skedde vissa förändringar i Investfinans styrelse.

Den 5 november 2018 noterade Handelsbankens utlandsavdelning att Investfinans hade registrerat en utlandsbetalning till ett annat land än något av dem som registrerats i kundkännedomen. Handelsbanken kontrollerade utlandsbetalningen med Investfinans som förklarade att den var korrekt.

Den 16 november 2018 uppdaterades kundkännedomen för att undvika liknande incidentrapporter. Detta berodde alltså inte på någon reklamation från en betalare. Det var en åtgärd som Handelsbanken själv vidtog för att skydda sin kund Investfinans.

Den 16 november 2018 öppnade Investfinans ett CHF-konto i banken. Handelsbanken vidtog då åtgärder för kundkännedom och uppdaterade de registrerade uppgifterna.

Regelbundna insättningar ändrades till 10 miljoner kronor per år. Verksamhetens kunder uppgavs vara företag både i och utanför Sverige. Schweiz och Turkiet lades till listan av länder för ankommande och avgående utlandsbetalningar. Verksamhetens leverantörer uppgavs vara utländska. Verksamheten beskrevs på följande sätt.

”Kommer jobba mot investerare och byggtreprenörer, där bolaget vinner upphandlingar kring projekt och sedan projektleder bygget samt investeringar i fastigheter. Geografiskt en del i Sverige men huvudsakligen i Turkiet, Tyskland men en stor del investeringar från Schweiz.”

Ankommande och avgående utlandsbetalningar uppgavs avse att ”[b]olaget vinner upphandlingar om byggprojekt där de sedan tar in investerare samt byggtreprenörer för utförandet av byggnationerna.”

Den 14 december 2018 mottog Handelsbanken en begäran om återbetalning från en tysk person. En bank kan inte återbetala ett belopp utan kontoinnehavarens godkännande. Handelsbanken kontaktade därför Anders Brännström och fick beskedet att bolaget själv hade en dialog med sin kund.

Handelsbanken mottog därefter den 19 februari, 1 mars och 8 mars 2019 tre andra begäran om återbetalning. De hanterades på samma sätt som ovan. Den första gången bedrägeri angavs som grund för en begäran om återbetalning var den 4 april 2019. Uppgiften lämnades av en tysk bank på förfrågan från Handelsbanken.

Begäran om återbetalning är inte ovanligt hos banken. Det innebär inte att det är fråga om misstänkt penningtvätt. När banken mottar en begäran om återbetalning kontakter banken sin kund för att få en förklaring.

Den 7 mars 2019 uppdaterade Anders Brännström registrerade uppgifter om kundkännedom. Ankommande respektive avgående utlandsbetalningar ändrades till 50 miljoner kronor. Antalet transaktioner ändrades till 500 respektive 100 stycken.

Den 11 mars 2019 mottog Malin Cederlund (kontorschef på Salem-kontoret) ett samtal från sin kollega Sebastian Schwalm i Tyskland. Denne berättade om misstänkt bedrägeri på Investfinans konto. Efter samtalet tittade hon för första gången på Investfinans konto. Samtalet från Sebastian Schwalm fick henne att samma dag rapportera frågan internt, för vidare utredning, som ett misstänkt penningtvättsbrott. Efter Malin Cederlunds rapportering involverades Handelsbankens chefsjurist Jan Selin för första gången.

Den 12 mars 2019 stoppade Handelsbanken möjligheten till utgående betalningar från Investfinans konto. Den 14 mars 2019 spärrades kontot vars saldo då var 222 762,5 euro. Den 15 mars 2019 hade Malin Cederlund och Jan Selin ett möte med Anders Brännström. Handelsbanken hade vid denna tidpunkt inte mottagit någon polisanmälan från någon investerare och inte heller någon kontakt från polisen. Efter mötet skickade Handelsbanken en anmälan till Finanspolisen. Den 22 mars 2019 beslutade Finanspolisen om dispositionsförbud.

Det är korrekt att Finansinspektionen den 25 februari 2019 publicerade och hänvisade till den varning som motsvarande myndighet i Österrike (Finanzmarktaufsicht, FMA) hade utfärdat. Den tyska advokaten Dr. Walter Späth (som företräder vissa investerare mot Investfinans) uppmärksammade österrikiska FMA:s varning och kontaktade Finansinspektionen. Den 20 mars 2019 svarade Finansinspektionen Dr. Späth att den österrikiska varningen inte föranledde några åtgärder från Finansinspektionen. Den som hade blivit utsatt för brott uppmanades att polisanmäla detta.

Avvikelse- och transaktionsövervakning

Handelsbanken har olika system för att övervaka och upptäcka misstänkta penningtvättstransaktioner. Dels transaktionsövervakning, dels avvikelsovervakning. Systemen uppfyller kraven enligt penningtvättslagen. All övervakning avseende misstänkt

penningtvätt görs i efterhand och inte i realtid. Inga transaktioner stoppas av övervakningen. Eventuell utredning och eventuella åtgärder sker i efterhand.

Transaktionsövervakning genererar larm utifrån olika framtagna transaktionsmönster. De baseras på olika modus inom penningtvätt och finansiering av terrorism. Ett exempel på ett scenario som skapar ett larm skulle kunna vara att en kund tar emot ovanligt många Swish-betalningar. I det nu aktuella fallet fanns inget scenario som träffade transaktionsmönstret. Därför genererades inget larm.

Avvikelseövervakning genererar larm när det är för stora avvikelser utifrån den registrerade kundkännedom. Det innebär dock inte att systemet flaggar så snart en avvikelse sker i förhållande till de registrerade uppgifterna. Kundkännedom som har registrerats avser förväntade transaktioner löpande över ett år, vilket innebär att kundens profil med transaktionsbeteende byggs över tid. Det finns därför en inbyggd tröghet i systemet. I detta fall genererades inga avvikelserlarm då kunden uppdaterade beloppsnivåerna den 16 november 2018 och den 7 mars 2019.

När ett avvikelserlarm genereras så utreds det av bankens avdelning som övervakar, utreder och rapporterar till Finanspolisen. Handläggaren som hanterar larmet gör en bedömning vilken åtgärd som är lämplig. Vid de flesta larm är en lämplig åtgärd att inhämta ny kundkännedom, då det till exempel kan handla om ett företag som har börjat handla med ett nytt land eller fått in en ny stor kund som gjort att deras flöden avviker från dokumenterad kundkännedom. I vissa fall görs bedömningen att beteendet som har genererat avvikelsen direkt ska rapporteras som misstänkt penningtvätt. Syftet med avvikelseövervakningen är inte att upptäcka misstänkta penningtvättstransaktioner. Det primära syftet med avvikelseövervakning är att se om kunden behöver uppdatera sina kundkännedomsuppgifter. Handelsbankens system uppfyllde kraven enligt penningtvättslagen. Finansinspektionen har granskat Handelsbankens arbete mot penningtvätt utan att ha några anmärkningar.

Investfinans marknadsföring och aktuella överföringar

Handelsbanken har inte haft något samarbete med Investfinans. Handelsbanken har inte känt till Investfinans marknadsföring eller de uppgivna bedrägerierna eller haft anledning att göra det. Handelsbanken har inte haft någon kännedom om Investfinans påstådda verksamhet och kontakter med sina investerare. Handelsbanken har inte haft anledning att misstänka någon brottslig verksamhet, särskilt eftersom banken inte fått del av någon polisanmälan från någon kund. Handelsbanken har inte före telefonsamtalet den 11 mars 2019, från Malin Cederlunds kollega i Tyskland, känt till Investfinans webbsida.

Kärandena har förlitat sig på uppgifter från Investfinans som Handelsbanken inte har känt till. Kärandena uppdrog åt sin respektive bank att överföra yrkade belopp till Investfinans konto i Handelsbanken. Handelsbanken mottog betalningsuppdragen och samma dag krediterades Investfinans konto de överförda beloppen. Överföringarna skedde såsom s.k. SEPA-betalningar. SEPA-betalningar hanteras automatiskt av bankernas system och en betalning finns normalt tillgänglig på betalningsmottagarens konto samma dag som betalningen har skickats.

UTREDNING

Kärandena har åberopat förhör under sanningsförsäkran med sig själva samt vittnesförhör med Max Schmekel (tidigare privat- och företagsrådgivare vid Handelsbankens Salem-kontor), Malin Cederlund (kontorschef vid Handelsbankens Salem-kontor) och Niclas Landbergsson (tidigare kontorschef vid Handelsbankens Salem-kontor).

Handelsbanken har åberopat vittnesförhör med Max Schmekel (se ovan), Malin Cederlund (se ovan), Jan Selin (chefsjurist hos Handelsbanken) och Malin Skans (ansvarig för Financial Crime Prevention hos Handelsbanken)

Parterna har åberopat skriftlig bevisning.

Kärandena har även gett in ett rättsutlåtande av professor Markus Radetzki.

SKÄL

Prövningsordning

Oavsett om det mellan parterna har funnits avtal eller en avtalsliknande relation eller inget av det förutsätter bifall till käromålen att vårdslöshet kan läggas Handelsbanken till last. Tingsrätten prövar därför denna fråga först. Därefter görs en bedömning av parternas relation och möjligheten att få skadestånd på grund av att penningtvättsreglerna har åsidosatts.

Har Handelsbanken förfarit vårdslöst?

Inledning

Kärandena har gjort gällande att Handelsbanken genom vårdslöshet har orsakat dem en ren förmögenhetsskada motsvarande de överförda beloppen. Den påstådda vårdslösheten ska ha bestått i handlingar och underlåtenhet i strid med penningtvättslagen, Finansinspektionens föreskrifter och Handelsbankens egna styrdokument mot penningtvätt. När det gäller Handelsbankens egna styrdokument har kärandena emellertid inte konkretiserat på vilket sätt Handelsbanken skulle ha brutit mot dem. I målet saknas dessutom utredning om vad dessa styrdokument innehåller. Redan av detta skäl kan någon vårdslöshet inte läggas Handelsbanken till last på grund av överträdelse av bankens interna riktlinjer. Den återstående fråga som tingsrätten har att pröva i denna del är därför om Handelsbanken har brutit mot penningtvättslagen och/eller Finansinspektionens föreskrifter och därigenom agerat vårdslöst.

På vilket sätt Handelsbanken påstås ha brutit mot penningtvättslagen och Finansinspektionens föreskrifter framgår av kärandenas olika påståenden om vilka åtgärder Handelsbanken borde ha vidtagit. Vad som enligt penningtvättslagen åligger en verksamhetsutövare är i hög utsträckning beroende av den enskilda kunden samt vilka risker som är förknippade med denne och dennes förhävanden. I detta avseende har kärandena lyft fram ett antal omständigheter kring Investfinans och huvudmannen Anders Brännström som de menar har gjort att det har ställts särskilt höga krav på banken.

Rättsliga utgångspunkter

Penningtvättslagen utgår från det fjärde penningtvättsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv [EU] 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism). Penningtvättslagen innehåller inte detaljerade regler om vilka specifika åtgärder ett företag måste vidta. Centralt i lagen är det riskbaserade förhållningssättet (se Olausson m.fl., Compliance inom bank och finans [2021, version 1, JUNO], s. 134). Det påverkar möjligheten att ur lagen utläsa exakt vad som krävs av en verksamhetsutövare i ett enskilt fall. Vad som åligger en verksamhetsutövare beror som tidigare sagts på vilka risker som kan identifieras i det enskilda fallet. Vissa mer detaljerade bestämmelser finns i Finansinspektionens föreskrifter om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism beslutade den 26 juni 2017 (FFFS 2017:11). När tingsrätten i det följande refererar till penningtvättsreglerna avses även Finansinspektionens föreskrifter.

Inledande kundkännedomskontroll och riskprofil

Åtgärder för kundkännedom ska enligt 3 kap. 4 § första stycket penningtvättslagen vidtas vid etablering av en affärsförbindelse. Vilka åtgärder som ska vidtas framgår såvitt nu är av intresse av 3 kap. 7–16 §§.

Kunden ska identifieras och identiteten kontrolleras (7 § första stycket). Om kunden är en juridisk person ska identiteten kontrolleras genom registreringsbevis eller motsvarande behörighetshandlingar eller genom motsvarande kontroll mot externa register (3 kap. 6 § första stycket FFFS 2017:11). Om kunden företräds av en person som uppger sig handla på kundens vägnar ska personens identitet och behörighet att företräda kunden kontrolleras (7 § tredje stycket penningtvättslagen, jfr 3 kap. 6 § andra stycket FFFS 2017:11).

Verksamhetsutövaren ska utreda om kunden har en verklig huvudman (8 § första stycket penningtvättslagen). Om kunden är en juridisk person, en trust eller en liknande juridisk konstruktion, ska utredningen omfatta åtgärder för att förstå kundens ägarförhållanden och kontrollstruktur. Om kunden har en verklig huvudman, ska verksamhetsutövaren vidta åtgärder för att kontrollera den verkliga huvudmannens identitet. En sådan utredning ska åtminstone avse sökning i registret över verkliga huvudmän enligt lagen (2017:631) om registrering av verkliga huvudmän.

Med verklig huvudman avses en fysisk person som, ensam eller tillsammans med någon annan, ytterst äger eller kontrollerar en juridisk person, eller en fysisk person till vars förmån någon annan handlar (1 kap. 3 § första stycket lagen [2017:631] om registrering av verkliga huvudmän). En fysisk person ska antas utöva den yttersta kontrollen över en juridisk person och anses vara verklig huvudman bl.a. om han eller hon på grund av innehav av aktier kontrollerar mer än 25 procent av det totala antalet röster i den juridiska personen (1 kap. 3 § andra stycket och 4 § första stycket 1). En juridisk person kan ha en eller flera verkliga huvudmän (se prop. 2016/17:173 s. 563).

Vid kontroll av identiteten av verklig huvudman ska verksamhetsutövaren skaffa sig tillförlitliga och tillräckliga uppgifter om denne genom att kontrollera uppgifterna mot externa register, relevanta uppgifter från kunden eller andra tillförlitliga uppgifter som verksamhetsutövaren har tagit del av (3 kap. 8 § första stycket FFFS 2017:11).

Ovanstående kontroller ska slutföras innan en affärsförbindelse etableras eller en enstaka transaktion utförs (3 kap. 9 § penningtvättslagen).

Verksamhetsutövaren ska inhämta information om affärsförbindelsens syfte och art (3 kap. 12 § penningtvättslagen). Informationen ska ligga till grund för en bedömning av vilka aktiviteter och transaktioner som kunden kan förväntas vidta och genomföra inom ramen för affärsförbindelsen och för kundens riskprofil. Kundens riskprofil ska bestämmas med utgångspunkt i den allmänna riskbedömningen och verksamhetsutövarens kännedom om kunden. Den ska också följas upp och ändras när det finns anledning till det.

Ovanstående åtgärder ska utföras i den omfattning som behövs med hänsyn till kundens riskprofil och övriga omständigheter (3 kap. 14 § penningtvättslagen).

Enligt 2 kap. 3 § penningtvättslagen har det ålegat Handelsbanken att utifrån de inhämtade uppgifterna och med utgångspunkt i den allmänna riskbedömningen bedöma Investfinans riskprofil. Som omständigheter som kan tyda på att risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är låg kan verksamhetsutövaren beakta bland annat att kunden har hemvist inom EES (2 kap. 4 § 2). Vissa omständigheter som kan tyda på att risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism är hög räknas upp i 2 kap. 5 §. En sådan är att kundens ägarstruktur framstår som ovanlig eller alltför komplicerad för dess verksamhet. Ingen av dessa omständigheter föreligger här.

Om risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen bedöms som hög, ska särskilt omfattande kontroller, bedömningar och utredningar enligt 7, 8 och 10–13 §§ göras (3 kap. 16 §). Åtgärderna ska i sådant fall kompletteras med de ytterligare åtgärder som krävs för att motverka den höga risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Sådana åtgärder kan avse inhämtande av ytterligare information om kundens affärsverksamhet eller ekonomiska situation och uppgifter om varifrån kundens ekonomiska medel kommer.

Max Schmekel och Malin Skans har vittnat om att Investfinans risk bedömdes vara på medelnivå. Enligt tingsrätten ger omständigheterna – med hänsyn bl.a. till bolagets hemvist och ägarstruktur – inte vid handen att risken inledningsvis borde ha ansetts vara på en högre nivå. I ett inledande skede har det således inte ålegat Handelsbanken att genomföra särskilt omfattande kontroller, bedömningar och utredningar enligt 3 kap. 16 § penningtvättslagen.

Det är ostridigt att Max Schmekel genomförde en kundkännedomskontroll när Anders Brännström hade köpt Investfinans och flyttat bolagets konto till Salem-kontoret. Av utredningen i målet framgår att en identitetskontroll genomfördes samt att uppgifter om verklig huvudman, kontaktperson och ägarskap kontrollerades och registrerades. Max Schmekel har också vittnat om att bolagets ägare var Anders Brännström och att detta kontrollerades mot Bolagsverket. Malin Skans har vittnat om att när Handelsbankens medarbetare fyller i organisationsnummer m.m. så kontrolleras uppgifterna mot offentliga register. Enligt tingsrätten saknas det stöd för att ytterligare kontroller av dessa uppgifter borde ha gjorts.

Av utredningen i målet framgår också att uppgifter om utlandstransaktioner, inhemska betalningar, kontanttransaktioner samt verksamhetens syfte och art kontrollerades och registrerades. Kärandena har gjort gällande att det därvid även ålegat Handelsbanken att begära in kontrakt eller avtal med leverantörer eller kunder. Enligt tingsrätten saknas det stöd för att så skulle vara fallet (se t.ex. prop. 2016/17:173 s. 527). Max Schmekel och Malin Skans har också vittnat om att detta inte ingår i den normala inledande proceduren. Tingsrätten har inte funnit något stöd för att penningtvättsreglerna som ovan redogjorts för skulle medföra någon skyldighet för banken att på grund av ändringen av Investfinans verksamhet och Anders Brännströms ekonomiska situation och tidigare erfarenheter 1) vidta en mer grundlig kontroll av bolagets planerade verksamhet, 2) säkerställa att samtliga involverade parter i Investfinans hade såväl erfarenhet av som kunskap om att bedriva den uppgivna verksamheten, 3) vidta en omfattande kundkännedomskontroll inte bara avseende Anders Brännström utan även avseende

andra personer involverade i Investfinans verksamhet, eller 4) efterfråga information om och kontrollera vari Investfinans finansiering skulle bestå, hur den skulle administreras eller om den förutsatte myndighets tillstånd (jfr Olausson m.fl., a.a. s. 138).

Sammantaget medför detta att Handelsbankens inledande kundkännedomskontroll uppfyllde penningtvättsreglernas krav i de avseenden som omfattas av tingsrättens prövning.

Övervakning och uppföljning av kundkännedomsuppgifter

Det har ålegat Handelsbanken att, i den omfattning som behövts med hänsyn till Investfinans medelhöga riskprofil och övriga omständigheter, löpande och vid behov följa upp den information som registrerats i det inledande skedet, i syfte att säkerställa att kännedomen om kunden enligt 3 kap. 7, 8 och 10–12 §§ var aktuell och tillräcklig för att hantera den bedömda risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism (3 kap. 13 och 14 §§ penningtvättslagen). Den löpande uppföljningen bör vara mer omfattande och ske med högre frekvens ju högre risken i kundrelationen är (se prop. 2016/17:173 s. 528). Behov av förnyade åtgärder för kundkontroll kan uppstå, om kundens omständigheter ändras, t.ex. genom att en ny verklig huvudman kommer in i bilden när det gäller en juridisk person (se Berg, Lag [2017:630] om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism 3 kap. 13 §, Karnov 2023-03-17, JUNO).

Enligt 4 kap. 1 § penningtvättslagen ska en verksamhetsutövare övervaka pågående affärsförbindelser och bedöma enstaka transaktioner i syfte att upptäcka aktiviteter och transaktioner som 1) avviker från vad verksamhetsutövaren har anledning att räkna med utifrån den kännedom om kunden som verksamhetsutövaren har, 2) avviker från vad verksamhetsutövaren har anledning att räkna med utifrån den kännedom som verksamhetsutövaren har om sina kunder, de produkter och tjänster som tillhandahålls, de

uppgifter som kunden lämnar och övriga omständigheter, eller 3) utan att vara avvikande enligt 1 eller 2 kan antas ingå som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Inriktningen och omfattningen av övervakningen ska bestämmas med beaktande av de risker som identifierats i den allmänna riskbedömningen, den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen och annan information om tillvägagångssätt för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Om avvikelser eller misstänkta aktiviteter eller transaktioner uppmärksammas ska verksamhetsutövaren enligt 4 kap. 2 § första stycket penningtvättslagen genom skärpta åtgärder för kundkännedom och andra nödvändiga åtgärder bedöma om det finns skälig grund att misstänka att det är fråga om penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling.

Verksamhetsutövaren har enligt 4 kap. 3 § penningtvättslagen även en rapporteringskyldighet.

Av 3 kap. 1 § första stycket penningtvättslagen framgår att en verksamhetsutövare inte får etablera eller upprätthålla en affärsförbindelse eller utföra en enstaka transaktion, om verksamhetsutövaren inte har tillräcklig kännedom om kunden för att kunna hantera risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen och övervaka och bedöma kundens aktiviteter och transaktioner.

En verksamhetsutövare får enligt 3 kap. 3 § första stycket penningtvättslagen heller inte utföra en transaktion om det på skälig grund kan misstänkas att den utgör ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Något förenklat kan sägas att omfattningen och inriktningen av övervakningen alltså ska utgå från de identifierade riskerna som i sin tur baseras på kundkännedomen. Sam-

tidigt påverkas behovet av kundkännedomskontroll av eventuella avvikelser och miss-tänkta aktiviteter som framkommer genom övervakningen. I slutändan måste därför bedömningen av om Handelsbanken har brutit mot penningtvättsreglerna baseras på en helhetsbedömning av bankens och bolagets agerande under hösten och vintern 2018/2019.

Kärandena har gjort gällande att Handelsbankens system för övervakning på ett all-mänt plan inte levt upp till kraven enligt penningtvättsreglerna, eftersom de enligt Han-delsbanken endast genererar larm och inte stoppar transaktioner i realtid. Tingsrätten har varken i penningtvättsreglerna eller utredningen funnit stöd för att det finns något sådant krav. Malin Skans har också vittnat om att Handelsbankens övervakningssy-stem har granskats av Finansinspektionen 2021, utan att myndigheten funnit något att anmärka på. Det ska dock påpekas att de aktuella transaktionerna genomfördes under 2019.

Kärandena har också gjort gällande att Handelsbanken borde ha reagerat på 1) de insättningar som skett från andra länder än dem som uppgivits av Anders Brännström, 2) att fullmakter utställts till och att BankID skapats för andra personer än Anders Brännström, 3) förändringarna av bolagets styrelse, ägare och företrädare, 4) inkomna reklamationer, 5) den av Finansinspektionen publicerade varningen, 6) de avvikande transaktionsvolymerna och summorna, och 7) det faktum att insatta medel snabbt läm-nat Investfinans konto.

Enligt kärandena borde Handelsbanken ha genomfört en mer omfattande kundkänne-domskontroll, kontrollerat personerna till vilka fullmakter utställts och för vilka BankID skapats, kontrollerat uppgift om verklig huvudman samt kontaktat reklamer-ande personer och banker. Detta borde enligt kärandena i slutändan ha lett till att Investfinans konto frysts i ett tidigare skede och att bolaget rapporterats till polisen.

Vilka åtgärder som faktiskt vidtogs är i allt väsentligt ostridigt mellan parterna. När det gäller frågan om kontroller av andra personer involverade i Investfinans verksamhet

finns det enligt tingsrätten anledning att framhålla att styrelseförändringar, utställande av fullmakter och skapande av nya BankID inte automatiskt innebär någon förändring av verkligt huvudmannaskap. Enligt tingsrätten saknas det, särskilt mot bakgrund av Investfinans riskprofil, stöd för att det enligt penningtvättsreglerna har ålegat Handelsbanken att kontrollera nya styrelsemedlemmar och personer till vilka fullmakter utställts eller för vilka BankID skapats. Bolagsstämmoprotokoll från augusti och oktober 2018 visar förvisso att en annan verklig huvudman ersatte eller adderades till Anders Brännström. Det saknas dock stöd för att Handelsbanken kände till eller borde ha känt till detta. Någon vårdslöshet kan därför inte i detta avseende läggas Handelsbanken till last.

Att Handelsbanken inte reagerat på den av Finansinspektionen förmedlade varningen utgör inte i sig en överträdelse av penningtvättsreglerna. Parterna är överens om att Handelsbanken under vintern 2018/2019 mottog ett antal reklamationer från personer som hade betalat till Investfinans. Max Schmekel och Malin Cederlund har vittnat om att reklamationer i allmänhet är mycket vanligt förekommande och i huvudregel föranleder att bankens kund kontaktas eftersom återbetalning inte kan ske utan dennes samtycke. Niclas Landbergsson har endast vittnat om att han inte har någon större erfarenhet av begäran om återbetalning från bolag av Investfinans typ.

Transaktionsvolymerna och beloppen översteg under vintern angivet antal respektive angivna belopp. Betalningar kom också från länder som inte angivits inom ramen för den genomförda kundkännedomskontrollen. Det ska dock sägas att det handlade om EES-länder. Enligt Max Schmekel och Malin Cederholm upptäcktes avvikelserna först genom ett samtal från Tyskland till Malin Cederholm, varpå Handelsbanken vidtog åtgärder för kundkännedom och sedan frös Investfinans konto. Något larm hade inte genererats. Utifrån detta faktum samt med hänsyn till Investfinans riskprofil och de kundkännedomskontroller som banken faktiskt hade genomfört, anser tingsrätten att det inte finns något stöd för att det före det aktuella samtalet ålåg Handelsbanken att vidta ytterligare åtgärder för kundkännedom, eller för att Handelsbanken inte hade tillräcklig kännedom om Investfinans för att kunna hantera risken för penningtvätt eller

finansiering av terrorism och för att kunna övervaka och bedöma Investfinans aktiviteter och transaktioner. Det fanns inte heller skäligen grund att misstänka att kändenas transaktioner utgjorde ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism. Handelsbanken bröt därför inte mot 3 kap. 1 eller 3 §§ penningtvättslagen genom att kreditera beloppen på Investfinans konto.

Inte heller bröt Handelsbanken mot penningtvätsreglerna genom att föra över motsvarande summor till tredjeman.

Vad som av kändena i övrigt har anförts medför inte någon annan bedömning än att Handelsbanken inte, på de sätt som kändena har gjort gällande i målet, har brutit mot penningtvätsreglerna. Således kan någon vårdslöshet inte läggas Handelsbanken till last.

Käromålen ska ogillas redan på grund av ovanstående.

Något ytterligare om ersättning för ren förmögenhetsskada

Kändena har gett sina respektive tyska banker i uppdrag att föra över de yrkade beloppen från sina respektive konton till Investfinans konto i Handelsbanken. Någon direkt kontakt mellan kändena och Handelsbanken har således inte förekommit. Avtal kan förvisso ingås på flera olika sätt. Att Handelsbanken är ansluten till SEPA och har tagit emot pengarna kan dock enligt tingsrätten inte anses innebära att ett avtal har kommit till stånd mellan kändena och banken. Parterna kan inte heller på något annat sätt anses ha ingått ett avtal.

Enligt Högsta domstolens praxis kan ersättning för ren förmögenhetsskada, i frånvaro av avtal, brott, eller särskild föreskrift, framför allt utgå när någon med fog satt sin tillit till ett värderingsintyg eller där det förekommit ett kvalificerat otillbörligt, om än inte brottsligt, handlande. (Se ”Gamla vägen” NJA 2019 s. 94 p. 9–13.)

Handelsbanken har i det aktuella fallet inte på något sätt gått i god för Investfinans eller lämnat någon typ av uppgift till vilken kändena med fog kunnat sätta sin tillit. Ett resonemang om huruvida Handelsbankens agerande vore kvalificerat otillbörligt, för det fall att det hade stått i strid med penningtvätsreglerna, blir lätt hypotetiskt. I det aktuella fallet ligger det dock inte nära tillhands. Det har enligt tingsrätten inte heller framkommit tillräckliga skäl att vidga ansvaret för ren förmögenhetsskada till att omfatta åsidosättanden av penningtvätsreglerna som inte är brottsliga, särskilt då det i 7 kap. penningtvättslagen finns andra sanktioner som kan användas vid överträdelser (jfr Högsta domstolens resonemang i femte stycket i domskälen i NJA 1998 s. 520). Även av dessa skäl kan kändenas talan inte vinna bifall.

Rättegångskostnader

Kändena har förlorat målet och ska därför ersätta Handelsbanken för bankens rättegångskostnader. Handelsbanken har förklarat att banken begär att Harry Staiger ska ersätta halva bankens rättegångskostnad och att Christian Gitschner ska ersätta banken för den andra halvan.

Handelsbanken har även uppgett att banken endast har avdragsrätt med 15 procent av ingående mervärdesskatt.

Kändena har överlämnat till tingsrätten att bedöma skäligheten av de yrkade beloppen.

Enligt tingsrätten är den begärda ersättningen skälig och ska utgå.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (TR-02)

Ett överklagande, ställt till Svea hovrätt, ska ha inkommit till tingsrätten senast den 20 april 2023. Prövningstillstånd krävs.

Stefan Johansson

Karolina Hermansson

Axel Hallberg

Hur man överklagar

Dom i tvistemål, tingsrätt

TR-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandet har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Det är inte säkert att du kan lägga fram nya bevis. Vill du göra det ska du förklara varför du inte lagt fram bevisen tidigare.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att motparten ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.